

Asia: VN/13239/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi perintö- ja lahjaverolain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtiovarainministeriölle

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle perintö- ja lahjaverolain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

1 Perintö- ja lahjaverotuksen keventäminen

Perintö- ja lahjaverotusta on kevennetty viimeisen parin vuosikymmenen aikana useamman kerran. Veron kevennykset ovat olleet olennaisesti inflaatiota suurempia, joten kysymys on ollut reaalisesta verorasituksen pienentämisestä. Esitysluonnoksen mukainen perintö- ja lahjaverotuksen keventäminen on osa tätä jatkumoa. Kevennys tapahtuisi tällä kertaa korottamalla sekä veronalaisen perinnön että lahjan rajaa 50 %:lla. Muutosehdotus on lainsäädäntöteknisesti ongelmaton. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus ottaa huomioon muutoksen vaikutus niin sanottujen kumulointisäännösten soveltamiseen.

Perintö- ja lahjaverotuksen huojennusta on perusteltu ensinnäkin tavoitteella keventää perintö- ja lahjaverotusta. Tässä mielessä esitys on eittämättä tämän tavoitteen mukainen. Perintö- ja lahjaverotuksen keventämisen vaikutuksia kuvataan esitysluonnoksessa asianmukaisesti. Lisäksi veron kevennystä perustellaan kotitalouksien ostovoiman kohentamisella. Tämän tavoitteen toteutumista ei esitysluonnoksessa arvioida tarkemmin. On kuitenkin oletettavaa, että ainakin osa pienentyneestä verorasituksesta ohjautuu perinnön- ja lahjansaajilla kulutukseen.

2 Tavanomaisen koti-irtaimiston verovapaan rajan korottaminen

Esitysluonnoksen mukaan verotusta kevennettäisiin myös siten, että perintö- ja lahjaverotuksessa verovapaan koti-irtaimiston raja nostettaisiin nykyisestä 4 000 eurosta 7 500 euroon. Tässäkin euromääräisen rajan nosto olisi olennaisesti inflaatiota suurempi, kuten esitysluonnoksesta ilmenee. Esitysluonnoksen sivulta 14 on pääteltävissä, että esityksen taustalla on se, että Verohallinnolta on pyydetty viime vuosina aiempaa useammin neuvontaa tavanomaisen koti-irtaimiston arvostamisesta ja ilmoittamisesta. Rajan korottamisella haluttaneen vähentää asiaan liittyvää neuvonnan tarvetta, vaikka tätä ei tuoda esitysluonnoksessa suoraan esiin.

Koti-irtaimiston arvo on yleensä vähäinen suhteessa muuhun pesän varallisuuteen. Lisäksi koti-irtaimiston arvostamiseen voi liittyvä huomattavia arvostamisongelmia. Tämän vuoksi on perusteltua, että kaikki tavanomainen koti-irtaimisto jäisi perintöverotuksen ulkopuolelle. Siten erityisesti perintöverotuksessa rajan nostaminen on perusteltu ratkaisu, koska pesään kuuluva koti-irtaimisto lienee tyypillisesti arvostaan vähintään 4 000 euron luokkaa, vaikka asiasta ei anneta esitysluonnoksessa mitään arvioita. Sinällään on mielenkiintoista, ettei muutoksella arvioida olevan lainkaan vaikutuksia verokertymään. Tämä selittynee sillä, että koti-irtaimiston arvoksi merkittäneen käytännössä enintään 4 000 euroa irtaimiston todellisesta arvosta riippumatta. Siitä, kuinka usein perukirjoissa tai lahjaveroilmoituksilla tavanomaisen koti-irtaimiston arvoksi on merkitty verovapaata 4 000 euroa suurempi määrä, ei esitysluonnoksessa tuoda esiin. Käsitteenä tavanomainen koti-irtaimisto on myös jossain määrin epämääräinen. Verovapaan tavanomaisen koti-irtaimiston rajan korottamista 7 500 euroon perusteellaan esitysluonnoksessa sillä, että se vastaisi esitettyä lahjaverotuksen alarajaa. Olennaista yhteyttä verovapaan lahjan ja verovapaan koti-irtaimiston alarajojen välillä on kuitenkin vaikea nähdä. Verovapaan koti-irtaimiston raja voisi todennäköisesti olla yhtä hyvin 10 000 tai 20 000 € ilman, että tällä olisi ainakaan olennaista vaikutusta perintö- ja lahjaverokertymään. Riittävän suuri korotus poistaisi todennäköisesti loputkin kysymykset siitä, miten koti-irtaimisto tulisi arvostaa. Jokin raja verovapaan koti-irtaimiston määrälle on kuitenkin hyvä jättää, jotta poikkeuksellisen arvokkaat koti-irtaimistot jäisivät edelleen verotuksen piiriin.

3 Sukupolvenvaihdoshuojennuksen laajentaminen alaikäisiin

Esitysluonnoksen yhtenä tavoitteena on myös muuttaa ratkaisulla KHO 2015:166 muodostunut oikeustila, jonka vuoksi osakeyhtiön osakkeita perinnöksi saava alaikäinen ei ole oikeutettu perintö- ja lahjaverolain mukaiseen sukupolvenvaihdoshuojennukseen. Tällaiset tilanteet ovat esitysluonnoksen perusteella varsin harvinaisia yksittäistapauksia. Esitysluonnoksen mukaisen PerVL 55.9 §:n perusteella verovelvollinen saisi sukupolvenvaihdoshuojennuksen, vaikka hän ei voisi jatkaa osakeyhtiön toimintaa hallituksen jäsenenä tai toimitusjohtajana alaikäisyytensä vuoksi. Edellytyksenä on, että perillisasemassa olevan alaikäisen edunvalvoja jatkaa yhtiön toimintaa.

PerVL 55.9 §:n tavoitteena on esitysluonnoksen mukaan lieventää alaikäisen perillisen perintöverorasitusta yritystoiminnan jatkamisen edistämiseksi hänen periessä osakeyhtiön osakkeet. Tavoitteen kannalta säännös on perusteltu. Säännöstä on perusteltu esitysluonnoksen luvussa 4.1.4 sillä, että perintöverokustannus voi aiheuttaa haitallisia vaikutuksia yrityksen toiminnan jatkuvuudelle ja työllistämisedellytyksille. Nämä ovat samoja perusteita, joita yleensä muutenkin esitetään verotuksen sukupolvenvaihdoshuojennukselle. Lisäksi säännöstä perustellaan perinnön täyden veronalaisuuden aiheuttamilla mahdollisilla sosiaalisesti epätyytyttävillä tai kohtuuttomilla tilanteilla, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä perusteluna muutokselle sen lisäksi, että muutos poistaa huojennuksen oikeutettujen väliseen yhdenvertaisuuteen liittyviä ongelmia.

Säännöksen soveltamisalan rajausta on hyvin tarkka, koska se koskee eri yhteisömuodoista vain perinnöksi saatuja osakeyhtiön osakkeita ja vain tilannetta, jossa perillinen ei alaikäisyytensä vuoksi voi hoitaa hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan tehtävää. Toisaalta merkitystä ei ole sillä, tuleeko perinnönsaaja itse missään vaiheessa jatkamaan yhtiön toimintaa hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan roolissa tai minkä ikäinen perinnön saaja on perinnön saadessaan. Esitysluonnoksen mukaisen PerVL 55.9 §:n soveltamisalaan voi kuulua siten tilanteita, joissa perinnönsaajalla itsellään olisi mahdollisuus jatkaa osakeyhtiön toimintaa vasta 18 vuotta perinnönjättäjän kuoleman jälkeen. Esitysluonnoksen mukaan PerVL 55.9 §:ää sovellettaisiin vain, jos alaikäisen perinnönsaaja voi lakimääräisen perimyksen nojalla periä perinnönjättäjä. Perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennuksen saamiselle ei ole pääsääntöisesti sukulaisuussuhdetta koskevaa edellytystä. Tämän vuoksi esitysluonnoksen mukainen rajausta vain perilliseen vaatii perustelut, joita esitysluonnoksessa ei ole.

Säännöksen soveltamista vain osakeyhtiöihin on perusteltu sillä, että ratkaisun KHO 2015:166 vuoksi ei ole ilmennyt tarvetta muuttaa muita yritysmuotoja koskevaa sääntelyä. Rajausta vaikuttaa perustellulta. Myös rajausta pelkästään perintötilanteisiin on perusteltu, koska lahjat voidaan ajoittaa siihen hetkeen, jolloin lahjansaaja voi toimia yhtiön johtotehtävissä. Perintötilanteet ovat sen sijaan usein yllättäviä. Sääntelyn soveltaminen lahjoihin voisi johtaa myös esitysluonnoksessa mainittuihin keinotekoisiiin järjestelyihin veroetujen saamiseksi.

Esitysluonnoksessa käsitellään laajasti ehdotetun PerVL 55.9 §:n mukaista sukupolvenvaihdoshuojennuksen soveltamisalan laajennusta perustuslain, erityisesti PL 6 §:n mukaisen yhdenvertaisuuden ja syrjintäkiellon, kannalta. Perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennus tarjoaa yleensä erittäin huomattavan veroedun verrattuna tilanteeseen, jossa huojennusta ei myönnetä. Lahjaverotusta koskevassa ratkaisussa KHO 2011:1 ei ollut tarvetta ottaa suoraan kantaa alaikäisen lahjaksi saamien osakkeiden täyden veronalaisuuden ja täysi-ikäisen vastaavassa tilanteessa saaman huojennuksen aiheuttamaan mahdolliseen ristiriitaan PL 6 §:n kanssa. Tämä johtui siitä, että korkeimman hallinto-oikeuden mukaan täysi- ja alaikäisen ei katsottu olevan asiassa osakeyhtiölain säännösten vuoksi samassa asemassa. Näin PerVL 55 § ei ollut ristiriidassa PL 6 §:n kanssa. Samaa tulkintalinjaa jatkettiin esitysluonnoksen taustalla olevassa perintöverotusta koskeneessa ratkaisussa KHO 2015:166.

On kuitenkin huomattava, että ikä on yksi PL 6.2 §:ssä mainituista kielletyistä syrjintäperusteista. Osakeyhtiölain säännöksiin kiinnittyvä ja viimekädessä verovelvollisen ikään perustuva erottelu ei kytkeydy suoraan PerVL 55 §:n sanamuotoon, vaan tulkintoihin siitä, mitä kyseisessä pykälässä yritystoiminnan jatkamisella tarkoitetaan. Edellisen perusteella esitysluonnoksen mukainen PerVL 55.9 § on huojennuksen saajien keskinäinen yhdenvertaisuus huomioon ottaen perusteltu ratkaisu, vaikka se voi käytännössä mahdollistaa huojennuksen myös sellaisessa tilanteessa, jossa perinnönsaaja on vielä hyvin nuori. Toisaalta ihmisiä ei tule asettaa ilman vahvoja perusteita tässäkin tilanteessa ikänsä puolesta eri asemaan. Ainakin periaatteessa esimerkiksi maatilan perinnöksi saanut hyvinkin nuori verovelvollinen voi olla oikeutettu huojennukseen, vaikka hän ei perinnön saadessaan voisi vielä tosiasiaa jatkaa maatalouden harjoittamista. Kun asiaa tarkastellaan nimenomaan verovelvollisen ikään perustuvana syrjintäkysymyksenä, niin esitysluonnos jättää ainakin osittain auki sen, miksi esimerkiksi osakkeita ja maatilan lahjaksi saavat alaikäiset verovelvolliset olisivat sillä tavoin eri asemassa, että heitä tulisi kohdella eri tavoin PerVL 55 §:ää sovellettaessa. Tosin lahjoituksiin liittyy esitysluonnoksessakin todettuja eroja suhteessa perintötilanteisiin, jotka ainakin osin puoltavat muutoksen rajaamista vain perinnöksi saatuihin osakkeisiin.

Esitysluonnoksen mukaan asiassa pyydetäisiin lausunto perustuslakivaliokunnalta, mitä pidän sinällään perusteltuna. Tosin en näe lausunnon pyytämistä välttämättömänä. Kysymys on käytännössä hyvin vähäisestä muutoksesta, jota en pidä PL 6 §:n kannalta ongelmallisena, kun asiaa tarkastellaan pelkästään sinällään sukupolvenvaihdoshuojennuksen piiriin kuuluvaa omaisuutta saavien alaikäisten henkilöiden verokohtelun yhtenäistämiseen liittyvänä muutoksena.

Esitysluonnoksen mukaista hyvin pientä sääntelyn täsmämuutosta olennaisempi perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennuksen liittyvä kysymys on se, mikä sääntely suhde ylipäätään on PL 6 §:ään. Sukupolvenvaihdoshuojennus voi tarjota erittäin huomattavan veroedun verrattuna sääntelyyn piiriin kuulumatonta omaisuutta vastikkeettomasti saavaan. Tätä asiaa ei esitysluonnoksessa arvioida eikä asiaa ole koskaan arvoitu perustuslakivaliokunnassa eikä asiaan ole otettu kantaa oikeuskäytännössä. Vaikka perustuslakivaliokunta ottaisi nyt kantaa sukupolvenvaihdoshuojennuksen verovelvolliseen ikään liittyvään yksityiskohtaan, asiassa ei kuitenkaan saatane vastausta siihen, ovatko sukupolvenvaihdoshuojennuksen veroedut ylipäätään yhteensopivia PL 6 §:n kanssa. Tämä kysymys on ollut turhaan avoin jo vuosikymmenien ajan.

4 Perintöveron viivästyskoron alentaminen

Perintöveron maksuaikaa pidennettiin vuoden 2024 alussa kahdesta vuodesta kymmeneen vuoteen. Tänä aikana veroa ei peritä ulosottoteitse, mutta maksamatta olevalle verolle tulee maksaa viivästyskorkoa, joka on kutakin kalenterivuotta edeltävän puolivuotiskauden korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä 3,5 prosenttiyksiköllä. Tällä hetkellä tämä tarkoittaa 8,0 %:n suuruista korkoa ja ensi vuonna 6,0 %:n suuruista korkoa. Maksuajan pidennys tehtiin, jotta esimerkiksi vaikeasti realisoitavaa omaisuutta perinnöksi saava välttyisi perintöveron maksamisen aiheuttamilta maksuvaikeuksilta. Vaikka perintöverolle maksettava viivästyskorko on olennaisesti muille veroille maksettavaa viivästyskorkoa alempi, se on siitä huolimatta suhteellisen korkea, kun otetaan

huomioon perintöveron maksuajan pidennyksen tausta. Tässä mielessä viivästyskoron alentaminen 1,5 prosenttiyksiköllä on perusteltu muutosehdotus, joka toteutuessaan tarkoittaisi ensi vuonna 4,5 %:n suuruista korkoa. Toisaalta riittävän korkeaa viivästyskoroa pidettiin perintöveron maksuajan pidennyksen yhteydessä tärkeänä, jotta perintöveron maksamatta jättäminen ei muodostuisi esimerkiksi pankkilainaa houkuttelevammaksi rahoituskeinoksi. Esitetyn muutoksen jälkeenkin viivästyskorko lienee tässä mielessä edelleen riittävän korkea, vaikka muutos heikentääkin kannustinta maksaa perintövero eräpäivänä. Näiden kahden erilaisen tavoitteen yhteensovittaminen on väistämättä hankalaa.

5 Oikaisuvaatimusten käsittelyä koskevat viittaussäännökset

Perintö- ja lahjaverolain sekä kiinteistöverolain muutoksenhakua koskevat, luonteeltaan lähinnä selventävät muutokset, ovat perusteltuja. Muutoksilla ei liene käytännön kannalta kuitenkaan olennaista merkitystä.

Helsingissä 2.7.2025

Pekka Nykänen

Professori, vero-oikeus

Tampereen yliopisto

Pekka Nykänen
Tampereen yliopisto